

ANIMA ETERNA

*von Biber . Hollander . Purcell . Monteverdi . Vivaldi
Lotti . Pergolesi .*

WOENSDAG 1 APRIL 98

Bach & Hoogdagen

ANIMA ETERNA

*von Biber . Hollander . Purcell . Monteverdi . Vivaldi
Lotti . Pergolesi*

WOENSDAG 1 APRIL 98

Bach & Hoogdagen

inleiding door Lucrece Maeckelbergh . 19.15 uur . Foyer

begin concert 20.00 uur
pauze omstreeks 20.40 uur
einde concert omstreeks 21.40 uur

tekst programmaboekje Jos van Immerseel
coördinatie programmaboekje deSingel
druk programmaboekje Tegendruk

Anima Eterna

Jos van Immerseel *muzikale leiding*

Ann Monoyios *sopraan*

Derek Lee Ragin *alt*

Heinrich Ignaz von Biber (1644-1704)

Sonata à 6, die Pauern Kirchfahrt genandt

Adagio / Presto / die Pauern Kirchfahrt / Adagio / Aria I / Aria II

Herman Hollanders

O vos omnes (uit Parnassus ecclesiasticus, 1631)

Henry Purcell (1659-1695)

Chacony Z 730

Claudio Monteverdi (1567-1643)

Crucifixus (ed. 1641)

Antonio Vivaldi (1678-1741)

Sinfonia "al Santo Sepolcro" RV 169

Adagio molto / Allegro ma poco

Antonio Lotti (1647-1740)

Crucifixus à 8 uit "Credo" (c. 1719-19)

Henry Purcell (1659-1695)

Three parts upon a Ground

35'

pauze

Giovanni Battista Pergolesi (1710-1736)

Stabat Mater (1736)

voor sopraan, alt, strijkorkest en basso continuo

37'

HET STABAT MATER VAN GIOVANNI BATTISTA PERGOLESÌ

Waarom vinden we frappante tegenstrijdigheden over Pergolesi in de geschiedschrijving? De meeste bronnen geven een biografie die beantwoordt aan de strengste criteria op het gebied van de ideale "romantische" (stations)roman: Pergolesi wordt straatarm geboren met een alarmerend zwakke gezondheid; zijn naam was eigenlijk Draghi, maar in Napoli werd hij ingeschreven als Jesi (zijn geboorteplaats bij Ancona). Door een edelman werd hij naar het Conservatorio dei Poveri di Gesù Cristo te Napoli gestuurd; zijn ouders stierven te vroeg; hij had een vervorming aan het linkerbeen waardoor hij hinkte; hij stierf waarschijnlijk aan tuberculose op zesentwintigjarige leeftijd (vijf jaar eerder dan Mozart!) in een Kapucijnenklooster te Pozzuoli, waar hij op zijn doodsbod nog snel zijn Stabat Mater zou gecomponeerd hebben en... juist, hij werd in een armengraf begraven en "niemand wist wat voor een grandioos genie gestorven was". Met andere woorden een gevaarlijk concurrent voor Stradivarius. Maar... andere bronnen tonen een bijzonder succesvol musicus, hij was beroemd als violist, zijn talrijke grote opera's kenden veel lof en spijs zijn jeugdige leeftijd bekleedde hij meerdere belangrijke posten als maestro di capella. Op vierentwintigjarige leeftijd werd hij zelfs aangesteld als plaatsvervangend maestro van de stad Napoli, waardoor hij automatisch opvolger zou geworden zijn, ware hij niet vroegtijdig gestorven. Ook compositie-opdrachten stroomden toe, tot zelfs uit Rome. Dat hij zoveel erkenning genoot in een toen zo belangrijk muziekcentrum als Napoli is niet te onderschatten! Internationale faam voor zijn zesentwintigste was toen echter voor niemand weggelegd. De latere biografen hebben de situatie dus een beetje spannender willen maken, wellicht omdat Pergolesi's ster kort

na zijn dood begon te rijzen in Frankrijk, Engeland en Duitsland, een wel uniek fenomeen in die jaren, want het postuum beroemd worden zou pas een halve eeuw later meer en meer gaan voorkomen.

Enkele voorbeelden: in 1739 stak Charles de Brosses reeds de loftrumpet over Pergolesi en zijn *Stabat Mater*; Johann Sebastian Bach adapteerde het *Stabat* tussen 1744 en 1747 tot motet "Tilge, Höchster meine Sünden"; London publiceerde het werk in 1749 en Hiller en Paisiello herschreven het werk voor vier zangstemmen en een groter orkest met strijkers en blazers. Overigens was het *Stabat Mater* het meest gedrukte werk in de tweede helft van de achttiende eeuw.

Maar ook "La Serva Padrona" werkte de opmars in de hand: de volkse charmante opera met weinig solisten, een klein orkest, zonder koor en vooral niet te lang en niet te moeilijk, werd een kaskraker in Parijs, hielp daar de "Guerre des Bouffons" ontvlammen (tegen de Italiaanse opera), en werd er zowat tweehonderd maal uitgevoerd, eerst in het Italiaans en vanaf 1754 zelfs in het Frans.

Maar kritiek kwam er ook. Reeds in de achttiende eeuw haalde Padre Martini (on)behoorlijk uit tegen het *Stabat Mater*, want hij vond het werk niet afstandelijk genoeg en stoorde zich aan wat hij als Buffa-elementen herkende. Wellicht verloor hij uit het oog (of het oor!) dat het *Stabat Mater* geen oratorium of kerkmuziek was, maar een kamermuzikaal Duetto Spirituale, waarin de tekst juist hoogst betrokken en persoonlijk getoonzet was. En de puntige tegentellen in het orkest interpreteerde hij misschien als te dansend, terwijl het juist goed getroffen illustraties zijn bij de tekst (pijnscheuten, hartsteken, etc.). Pergolesi gebruikte de meest eenvoudige middelen om diepe emotie en sensibele expres-

sie te bereiken, en zo goed gekozen dat Mozart (in zijn "Requiem") en Haydn (in zijn "Sieben Worte") er zich aan laafden. Pergolesi schreef de solostemmen voor sopraan en alt (net zoals Alessandro Scarlatti het twintig jaar eerder voor Napoli had gedaan). Symboliek, en zo ja, welke? Dacht hij aan vrouwenstemmen, castraatstemmen of falsetstemmen? We weten het niet. Voor onze uitvoering was de kwaliteit en de stijlbeheersing van de solisten voor de keuze bepalend. De tekst dateert uit de dertiende eeuw en evoceert de stervende zoon aan het kruis en het lijden van de moeder, in bijzonder realistische taal, doorweven van verzuchtingen en beschouwingen van de tekstschrijver, Jacopo de Benedetti (Jacopone da Todi).

Het voorprogramma brengt werken voor strijkers en vocale werken door strijkers uitgevoerd. In de Sonata van Biber horen we de "Pauern Kirchfahrt", het litaniegezag van een voorbijschrijdende pelgrimstoet. Het motet ("Tempore Passionis") van Hollanders verklankt op aangrijpende wijze de tekst "O gij allen die langs de weg gaat, let op en ziet, of er een smart is, die gelijk is aan mijn smart".

Van Purcell zijn twee ostinaat-werken opgenomen, een mineur-Chaconne vol wrange accenten en de dwingend hameerende Ground vol pijnlijke dissonanten. Van Vivaldi hoort U een meditatie bij het heilig graf.

Het "Crucifixus etiam pro nobis, sub Pontio Pilato, passus et sepultus est" beluisteren we in twee versies: een chromatisch vierstemmige versie van Monteverdi en een verbluffend "moderne" achtstemmige versie van Antonio Lotti, kapelmeester te Dresden.

Jos van Immerseel

Christus aan het kruis, Hieronymus Bosch

Stabat Mater

Stabat mater dolorosa,
Juxta crucem lacrimosa,
Dum pendeat Filius.

Cujus animam genmentem,
Contristatam et dolentem,
Per transivit gladius.

O quam tristic et afflicta
Fuit illa benedicta
Mater Unigeniti!

Quae moerebat et dolebat
Et tremebat, (Pia mater) cum videbat
Nati poenas incliti!

Quis es homo, qui non fleret,
Christi Matrem si vederet
In tanto supplicio ?

Quis non posset contistari,
Piam (Christ) Matrem contemplari
Dolentem cum Filio ?

Pro peccatis suae gentis
Vidit Jesum in tormentis
Et glagelallis subditum!

Vidit suum dulcem natum
Moriendo desolatum,
Dum emisist spiritum.

Eja, Mater, fons amoris,
Me sentire vim doloris,
Fac, ut tecum lugeam.

Fac, ut ardeat cor meum
In amando Christum Deum,
Ut sibi complaceam!

Sancta mater, istud agas,
Crucifixi fige plagas,
Corde meo valide.

Tui nati vulnerati
Tam dignati pro me pati,
Poenas mecum divide.

Fac me vere tecum (pie) flere,
Crucifixo condolere,
Donec ego vixero!

Juxta crucem tecum stare,
Te libenter (Et me tibi) sociare
In planctu desidero.

Virgo virginum praeclara,
Mihi jam non sis amara,
Fac me tecum plangere.

Fac, ut portem Christi mortem,
Passionis fac consortem,
Et plagas recolare!

Fac me plagis vulnerari
Cruce hac (Fac me cruce) inebriari,
Ob amorem (Et cruore) Filii.

Inflammatum et accensum,
Per te, Virgo, sim defensus,
In die judicii.

(Flammis ne urar succensus,
Per te, Virgo, sim defensus,
In die judicii.)

Fac me cruce custodiri
Morte Christi praemuniri
Confoveri gratia!

(Christe, cum sit hinc exire,
Da per matrem me venire
Ad palmam victoriae.)

Quando corpus morietur,
Fac, ut animae donetur
Paradisi gloria!

Amen!

Ann Monoyios

De Amerikaanse sopraan Ann Monoyios heeft de laatste jaren als concert- én operazangeres een uitstekende reputatie opgebouwd in Europa. De samenwerking met John Eliot Gardiner, onder wiens leiding ze concerteerde en opnames maakte voor Deutsche Grammophon/Archiv van de Mattheüs-passie van Bach, de Mariavespers van Monteverdi, Händels Jeptha en Orpheus und Euridic van Gluck, maakten haar naam tot een begrip. Ook met belangrijke dirigenten zoals Frans Brüngen, Trevor Pinnock, William Christie, René Jacobs en Reinhard Goebel (bij het Mozart-Fest in Würzburg) en Bruno Weil werkte ze samen. Onder leiding van laatstgenoemde nam zij in 1993 *Die Schöpfung* van Haydn op met het Tafelmusik Baroque Orchestra voor Sony. In 1994 zong zij de titelrol in de opera *Almira* van Händel met het Ensemble Fiori Musicali in Bremen, in 1995 maakte zij deel uit van de Händel-Festspielen in Göttingen. In het jaar 1996 behoorden optredens op de Heidelberger Schlossfestspielen, een toernee met de Wiener Akademie onder leiding van Martin Hasenböck naar Japan en concertreizen met het Windsbacher Knabenchor onder leiding van Karl-Friedrich Beringer en het Südwestdeutschen Kammerorchester Pforzheim tot de hoogtepunten van haar carrière. Recente projecten zijn een uitvoering van *Theodora* van Händel met Fiori Musicali Bremen onder leiding van Thomas Albert en een reis naar Italië met Collegium Vocale onder leiding van Philippe Herreweghe. Ann Monoyios werd geboren in Connecticut/VS en studeerde cum laude af aan de Princeton University. Zij gaf master classes in Duitsland, Nederland, Italië en de Verenigde Staten en zij gaf les aan de Adjunct Faculty van de universiteit van Toronto.

Derek Lee Ragin

De countertenor Derek Lee Ragin werd in 1958 geboren in New Jersey, waar hij piano aan de Arts High School en zang aan de Newark Boys Chorus School studeerde. Hij vervolgde zijn zangstudie aan het Oberlin College Conservatory of Music in Ohio en de Universiteit van Maryland waar hij bij Phyllis Bryn-Julson studeerde. Derek Lee Ragin zingt zowel rollen in barokopera's als werken van moderne componisten zoals Britten en Bernstein. Hij zong o.a. de volgende rollen: Titus van Cestie in Händels *Agrippina*, Orfeo in *Orfeo* en *Euridice* van Gluck, *Speranza* in *Orfeo* van Monteverdi. Tevens heeft hij opgetreden in uitvoeringen van de *Mis in b* van Bach, Händels *Messiah* en Bernsteins *Missa Brevis* en *Chichester Psalms*. In 1984 ontving hij lovende kritieken voor zijn recital op het Aldeburg Festival met werken van Mendelssohn, Purcell en Britten. Derek Lee Ragin heeft met vele grote dirigenten en orkesten gewerkt; zo heeft hij uitvoeringen gegeven met de orkesten van Baltimore, Atlanta en San Francisco. Verder trad hij op in Boston, Washington, Wisconsin en New York in concerten en recitals. Hij werkte samen met vooraanstaande dirigenten als Gustav Leonhardt, Christopher Hogwood, Trevor Pinnock, Raymond Leppard, John Elliot Gardiner en Thomas Hengelbrock. Derek Lee Ragin treedt regelmatig op in Nederland. Zo gaf hij o.a. vele concerten met de Nederlandse Bachvereniging, met het Radio Kamerorkest o.l.v. Ton Koopman met *L'Orfeo* van Gluck en maakte diverse radio-opnamen. In augustus zal Derek Lee Ragin te horen zijn met *Teatro Lirico* in de Grote Zaal van het Concertgebouw. Afgelopen maand was Derek Lee Ragin te horen in Ligeti's *Le Grand Macabre* in Théâtre Châtelet, Parijs.

Jos van Immerseel en Anima Eterna

Nadat Jos van Immerseel jarenlang adhoc- en gast-ensembles had gedirigeerd, richtte hij in 1985 een vast ensemble op, dat beter gestalte zou kunnen geven aan zijn muzikale ideeën, dat de resultaten van zijn research beter zou kunnen realiseren en een experimenteel instrument zou kunnen zijn. In het begin was het ensemble een kamermuziekgroep waarmee onder meer in deSingel de integrale concerten voor één, twee, drie en vier klavecimbels van J. S. Bach werden uitgevoerd. In 1986 werd het ensemble een echt orkest, en in deze vorm was Anima Eterna in 1987 te beluisteren in een Buxtehudeproject en in het oratorium Josef van Willem De Fesch, Antwerps kapelmeester. In 1988 speelde Anima Eterna in belangrijke producties (zoals Utrecht, La Roque d'Antheron, Amiens) en monteerde een TV-productie met een marionettenopera van Haydn: Philemon und Baucis. In 1990 trad Anima Eterna in het Concertgebouw van Amsterdam op. Nog in 1990 speelde Anima Eterna de integrale uitvoering van Mozarts pianoconcerten in de Philipszaal te Eindhoven. In 1990/91 werden de Mozartconcerten in een recordtempo opgenomen op tien cd's voor Channel Classics. Eind 1991 speelde Anima Eterna de volledige Mozartcyclus twee maal in concerten te Kyoto en Tokyo. In 1992 maakte Anima Eterna, naast de uitstekend onthaalde Mendelssohnopera, Die Hochzeit des Camacho, een fel opgemerkte opname van Schuberts vijfde symfonie en diens muziek bij het Schauspiel Rosamunde. Verder zorgden dirigent en orkest in 1993 voor een primeur met de concertante uitvoering op historische instrumenten van de opera Otello van Rossini. Anima Eterna en zijn dirigent Jos van Immerseel zijn benoemd tot Cultureel Ambassadeur van de Vlaamse Gemeenschap. Vorig seizoen brachten zij ondermeer in deSingel met veel succes de cyclus van de Schubert-symfonieën, waarvan recent ook de CD-opnamen in binnen- en buitenland enthousiast werden ontvangen.

Anima Eterna

Dirigent

Jos van Immerseel

Eerste viool

Brian Dean

Laura Johnson

Peter Van Boxelaere

Balazs Bozzai

Laszlo Paulik

Tweede viool

John Wilson Meyer

Mimi Mitchell

Ruth Slater

Karin Dean

Daphna Ravid

Altviool

Jan Willem Vis

Niek Idema

Laxmi Bickley

Oscar Hoogland

Violoncello

Viola De Hoog

Ute Petersilge

Marion Middenway

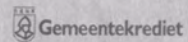
Claire Delvigne

Violone

Tom Devaere

Klavecimbel

Edwald Demeyere

Gemeentekrediet

De Standaard
Informatie op uw niveau

RADIO 1

Nationale Loterij

Knack
VERHELDERT

AGFA

deSingel wordt betaald door de Vlaamse Gemeenschap en geniet de steun van de Provincie Antwerpen

deSingel

HOOFDINGANG EN BESPREEKBUREAU

Desguinlei 25 · 2018 Antwerpen · tel. 03/248 28 28 · fax 03/248 28 00
openingsuren ma-vr 10-19 uur · za 16-19 uur

ADMINISTRATIE

Jan Van Rijswijcklaan 155 · 2018 Antwerpen · tel. 03/244 19 20 · fax 03/244 19 59 · info@desingel.be